

واژه‌نامه تفاوت معنایی (کلمات) قرآن کریم

به منظور نشان دادن ویژگی‌ها و تفاوت میان الفاظی که
از نظر معنا به هم نزدیک‌اند

مؤلف: دکتر محمد محمد داوود

ترجمه: عبدالجبار غواصی

محمد داوود، محمد، ۱۳۵۳.

معجم الفروق الدلاليه في القرآن الكريم. فارسی

واژه نامه تفاوت معنایی کلمات قرآن کریم: به منظور نشان دادن ویژگی ها و تفاوت میان الفاظی که از نظر معنا به هم نزدیک اند/ مؤلف محمد محمد داوود؛

مترجم و اقتباس عبدالجبار غواصی.

تهران: نشر احسان، ۱۳۹۳.

۳۵۸ ص. ۱-۸۷-۰۰۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

موضوع: قرآن -- مسائل لغوی

موضوع: زبان عربی -- معنی شناسی

شناسه افزوده: غواصی، عبدالجبار، ۱۳۵۳، مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۶۱۰۴۱ م۳/۳ BP۸۳

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۸۷۹۲۶

واژه نامه تفاوت معنایی کلمات

قرآن کریم

✦ مؤلف: محمد محمد داوود

✦ ترجمه: عبدالجبار غواصی

✦ ناشر: نشر احسان

✦ چاپخانه: مهارت

✦ نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳

✦ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

✦ قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

✦ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۰۰۸۷-۱

نشر احسان

تهران: انتشارات ویرایش و نشر
تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸
پست: ۱۱۱۱۱۱۱۱

فهرست

۱۱	 پیشگفتار مترجم
13	 مقدمه
۱۵	 پیش روی این واژه‌نامه
۱۵	 تفاوت معنایی از گذشته تا حال
۱۷	 تفاوت معنایی در زبان شناسی جدید
۱۷	 اهمیت واژه‌نامه‌های تفاوت معنایی
۱۸	 تعمیم و وسعت معنا
۱۸	 تخصیص معنا
۱۸	 انتقال معنا از حوزه‌ای به حوزه‌ی دیگر
۱۹	 تفاوت معنایی میان معانی واژه‌های قرآنی
۱۹	 «معناشناسی واژه‌های قرآنی»
۲۱	 تعداد ماده ۱۳۵
۲۳	 حرف الف (۱)
۲۴	 ۱-۱ اَبی - فَر - هَرَب:
۲۶	 ۲-۱ اَب - والد:
۲۷	 ۳-۱ اَتی - اَعْطی:
۲۹	 ۴-۱ اُنات - متاع:
۳۰	 ۵-۱ اثر - علامه:
۳۱	 ۶-۱ الإِیثار - التفضیل:

- ۷-۱ اثم - جناح - حُوب - خطیئة - ذُنْب - رُذُل - سیئة - فاحشة و فحشا - منکر - وزر: ۳۲
 فاحشه - فحشاء: ۴۰
 منکر: ۴۱
 وزر: ۴۱
 ۸-۱ اجر - ثواب: ۴۲
 ثواب: ۴۳
 ۹-۱ اِذْ - اِمْر - نُكْر (نُکَر): ۴۵
 ۱۰-۱ استذنان - استئذان: ۴۷
 ۱۱-۱ اَسَف - اَسَى - بَث - حَزَن - حَسْرَة - غَم: ۴۸
 ۱۲-۱ اَشْرَ - بَطَر: ۵۳
 ۱۳-۱ اَفْكَ - صَرْف: ۵۴
 ۱۴-۱ اِفْكَ - كَذِب: ۵۵
 ۱۵-۱ اَلَى اِتْلَى - اَقْسَم - حَلَف - يَمِن: ۵۶
 ۱۶-۱ اَمَت - عَوَج: ۵۹
 ۱۷-۱ اَمَل - رَجاء - طمع: ۶۰
 ۱۸-۱ تَأَمَّل - تَدَبَّر - اِعْتَبَار - تَفَكَّر: ۶۲
 ۱۹-۱ ام - والدَة: ۶۳
 ۲۰-۱ اَمِن - طَمَئِنَّة - سَكِينَة: ۶۴
 ۲۱-۱ اَنَام - بَشَر - نَاس: ۶۵
 ۲۲-۱ اِيْمَان - تَصْدِيق: ۶۶
 ۲۳-۱ (اَنَس) - اَحْس - شَعَر: ۶۷
 ۲۴-۱ اَوِيَة - نَوِيَة - اِنَابَة: ۶۹
 ۲۵-۱ تاویل - تفسیر: ۷۱
 حرف باء (۲): ۷۳
 ۲-۱ اَبَر - جَبَّ: ۷۵
 ۲-۲ بَأْس - فَقِير - مَسْكِين: ۷۶
 ۳-۲ اَنْبِجَس - اَنْفَجَر: ۷۷
 ۴-۲ اَبَحَر - يَم: ۷۸
 ۵-۲ اِبْخَل - شَح: ۷۹
 ۶-۲ اَبْدَأ - بَرَزَ - طَهَّر: ۸۰
 ۷-۲ اَبْدَع - بَارِئ - خَالِق - مَصَوِّر - فَاطِر: ۸۳

۸۵	۸-۲ بدن - جَسَد - جِسْم:
۸۷	۹-۲ تبذیر - اسراف:
۸۸	۱۰-۲ برآ - خَلَق:
۸۹	۱۱-۲ برهان - حجة - دلیل:
۹۱	۱۲-۲ بزوغ - طلوع:
۹۱	۱۳-۲ بَسَر - عَبَس:
۹۱	۱۴-۲ استبشار - بهجة - جَور - سرور - فرح:
۹۵	۱۵-۲ إِبْصَار - رُویة - نَظَر:
۹۵	ادراک با چشم:
۹۶	ادراک با قلب یا عقل:
۹۶	ادراک با عقل:
۹۷	۱۶-۲ بعث آرسل:
۹۹	۱۷-۲ بغضاء - شَنَان - قَلَى - كَرِه - مَقَت:
۱۰۰	۱۸-۲ بَغَى - طَغْيَان - ظَلَم - عَثَو - عَدَوَان:
۱۰۴	۱۹-۲ بَكَه - مَكَّه:
۱۰۵	۲۰-۲ ابتلاء - فتنه:
۱۰۷	۲۱-۲ اِبْتَهَل - دعا:
۱۱۱	حرف ثاء (۳)
۱۱۱	۱-۳ تحت - أَسْقَل:
۱۱۲	۲-۳ نَلا - قَرَأ:
۱۱۳	۳-۳ تمام - کمال:
۱۱۵	حرف ثاء (۴)
۱۱۵	۱-۴ تَرِيب - لَوَم:
۱۱۶	۲-۴ ثَعْبَان - جَان - حَيَّة:
۱۱۷	۳-۴ ثِيَاب - لِبَاس:
۱۱۹	حرف جیم (۵)
۱۱۹	۱-۵ جَبَل - طَوَد - عَلم:
۱۲۱	۲-۵ جَحود - إِنْكَار:
۱۲۲	۳-۵ جَدِيد - مُحَدَّث:
۱۲۳	۴-۵ مُجَادَلَة - مَحَاجَة - مُحَاوَرَة:
۱۲۵	۵-۵ تَجَسُّس - تَحَسُّس:

- ۶۵- جَعَلَ - خَلَقَ: ۱۲۶
- ۷۵- جَمَالَ - حُسِنَ: ۱۲۶
- ۸۵- جَمَّ - كَثُرَ: ۱۲۸
- ۹۵- جَوَعَ - مَخْمَصَةٌ - مَسْغَبَةٌ: ۱۲۹
- حرف حاء (۶): ۱۳۱
- ۱-۶ حُبَّ - وَدَّ: ۱۳۱
- ۲-۶ حُجْرَةٌ - عُرْفَةٌ: ۱۳۲
- ۳-۶ حَرَجَ - ضَيَّقَ: ۱۳۳
- ۴-۶ حَظَّ - نَصِيبَ: ۱۳۴
- ۵-۶ حَفِظَ - رَقِيبَ - مَهْمِيزَ: ۱۳۵
- ۶-۶ حَلَمَ - رُوِيَ: ۱۳۸
- ۷-۶ حَلَالَ - طَيَّبَ: ۱۳۹
- ۸-۶ حَلِيهَ - زَيْنَهَ: ۱۴۰
- ۹-۶ حَمَدَ - شَكَرَ: ۱۴۲
- ۱۰-۶ حَيَاةَ - حَيَوَانَ: ۱۴۴
- حرف خاء (۷): ۱۴۷
- ۱-۷ خَبَأَ - إِخْفَأَ - دَسَّ - سَتَرَ - مَوَارَاةَ: ۱۴۷
- ۲-۷ إِبْخَاتَ - خُشُوعَ - خُضُوعَ - تَضَرُّعَ - فَنُوتَ: ۱۵۰
- ۳-۷ خَبِرَ - تَبَأَ: ۱۵۴
- ۴-۷ خَتَمَ - طَبَعَ: ۱۵۵
- ۵-۷ خَدَعَ - غَرَّ: ۱۵۷
- ۶-۷ خَاشَعَهُ - هَامِدَةً: ۱۵۹
- ۷-۷ خَشِيَةً - خَوْفَ - رُعْبَ - رَهْبَهُ - رُوعَ - فُرْقَ - فَرَجَ - وَجَلَ: ۱۶۰
- ۸-۷ أَخْطَأَ - زَلَّ: ۱۶۵
- ۹-۷ خَلَفَ - وَرَاءَ: ۱۶۶
- حرف دال (۸): ۱۶۹
- ۱-۸ دَلَّ - أَرَشَدَ - هَدَى: ۱۶۹
- ۲-۸ دَمَدَمَ - دَمَّرَ - مَحَقَّ - مَحَا - أَهْلَكَ: ۱۷۲
- حرف ذال (۹): ۱۷۷
- ۱-۹ ذُلَّ - صَغَارَ - مَسْكَنَةً: ۱۷۷
- حرف راه (۱۰): ۱۷۹

- ۱۷۹ ۱-۱۰ رباء - نفاق:
- ۱۸۰ ۲-۱۰ رجاء - تمنی:
- ۱۸۱ ۳-۱۰ رغبة - طمع:
- ۱۸۳ ۴-۱۰ رهط - قوم - نفر:
- ۱۸۴ ۵-۱۰ رءوف - رحیم:
- ۱۸۵ ۶-۱۰ ربیب - شک - مرید:
- ۱۸۹ حرف زاء (۱۱):
- ۱۸۹ ۱-۱۱ زوج - امرأة:
- ۱۹۱ حرف سین (۱۲):
- ۱۹۱ ۱-۱۲ سبیل - صراط - طریق:
- ۱۹۳ ۲-۱۲ سخریه - استهزاء:
- ۱۹۴ ۳-۱۲ سخط - غضب - غیظ:
- ۱۹۶ ۴-۱۲ سدید - صواب:
- ۱۹۷ ۵-۱۲ سدی - عیب - هباء:
- ۱۹۸ ۶-۱۲ سیر - نجوی:
- ۱۹۹ ۷-۱۲ سقط - وقع:
- ۲۰۱ ۸-۱۲ سقم - مرض:
- ۲۰۲ ۹-۱۲ سکت - أصغی:
- ۲۰۲ ۱۰-۱۲ تسلیم - تفویض - توکل:
- ۲۰۴ ۱۱-۱۲ استمع - أنصت:
- ۲۰۶ حرف شین (۱۳):
- ۲۰۶ ۱-۱۳ شرعة - منهاج:
- ۲۰۷ ۲-۱۳ شهوة - لذة - هوی:
- ۲۱۰ حرف صاد (۱۴):
- ۲۱۰ ۱-۱۴ صبی - غلام - فتی - ولد:
- ۲۱۲ ۲-۱۴ صدّ - صدف - أغرض - تولی:
- ۲۱۵ ۳-۱۴ صفح - عفو - مغفرة:
- ۲۱۶ ۴-۱۴ صنع - عمل:
- ۲۱۷ ۵-۱۴ صنم - وثن:
- ۲۱۸ ۶-۱۴ صهر - نسب:
- ۲۲۲ حرف ضاد (۱۵):

- ۲۲۲ ۱-۱۵ أضغاث - أمشاج:
 ۲۲۳ ۲-۱۵ الضلال - الغی:
 ۲۲۶ حرف طاء (۱۶)
 ۲۲۶ ۱-۱۶ طائفة - فرقة:
 ۲۲۸ حرف عین (۱۷)
 ۲۲۸ ۱-۱۷ عید - مملوک:
 ۲۲۹ ۲-۱۷ أعد - أعدت:
 ۲۳۰ ۳-۱۷ عدل - قسط:
 ۲۳۲ ۴-۱۷ عذاب - عقاب:
 ۲۳۴ ۵-۱۷ معرفة - علم - یقین:
 ۲۳۵ ۶-۱۷ عقد - عهد - میثاق:
 ۲۳۸ ۷-۱۷ علم یقین - عین الیقین - حق الیقین:
 ۲۳۹ ۸-۱۷ عمه - عمی:
 ۲۴۲ حرف غین (۱۸)
 ۲۴۲ ۱-۱۸ غیث - مطر:
 ۲۴۴ حرف فاء (۱۹)
 ۲۴۴ ۱-۱۹ تفرق - تازع:
 ۲۴۵ ۲-۱۹ فقص - قصف - قصم:
 ۲۴۷ ۳-۱۹ فقه - فهم:
 ۲۴۹ ۴-۱۹ فلاح - نجاح:
 ۲۵۲ حرف قاف (۲۰)
 ۲۵۲ ۱-۲۰ قنوط - یأس:
 ۲۵۴ حرف لام (۲۱)
 ۲۵۴ ۱-۲۱ لعب - لهو:
 ۲۵۶ ۲-۲۱ لغوب - نصب:
 ۲۵۷ ۳-۲۱ لمر - همز:
 ۲۵۸ حرف نون (۲۲)
 ۲۵۸ ۱-۲۲ نصیحة - وصیة:

تقدیم به

رحمت الله جاوید، به فرزند شاکرد، دوست و همکارم کسی که در حقیقت خود من بود
کسی که جسم خاکی خود را در راه خدا و به خدا تقدیم کرد تا به ما بیاموزد آن چرا که یاران رسول خدا امتند
ای کاش به جای یک جان مد جان می داشتیم و آن را در راه خدا تقدیم می کردم.

پیشگفتار مترجم

قرآن را باید زندگی کرد و زندگی با قرآن رمز سعادت دنیا و آخرت است و زیستن با قرآن تنها
با فهم و شناخت آن ممکن خواهد بود. و مهم ترین راه شناخت قرآن آشنایی با کلمات قرآنی است
علی الخصوص آگاهی نسبت به کلماتی که از نظر معنا به هم نزدیک است چرا که در قرآن بسیاری
از کلمات وجود دارد که بسیاری از مردم فکر می کنند این کلمات دارای یک معنا است در صورتی
که چنین نیست و هر کلمه در قرآن متناسب با موضوع جمله و آیه ای که در آن به کار رفته استفاده
شده است مثلاً کلمات (زوج و مرأة) که زوج به معنای نعمت و حسن معاشرت و مرأة در مورد
زنان مشرک و صفت زنانگی به کار رفته است لذا هدف و غایت قرآن تدبیر در آن است. ﴿أَفَلَا
يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ و حتی آنهایی که در قرآن تدبیر نمی کنند را مورد ملامت
قرار می دهد.

کتابی که در پیش رو دارید ترجمه و اقتباس معجم الفروق الدلالية فی القرآن الکریم اثر دکتر

محمد محمد داود است که نشان دهنده‌ی ویژگی‌ها و تفاوت میان بسیاری از کلمات قرآن است. که از نظر معنا به هم نزدیک می‌باشد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم که سپاس و تشکر خود را از دو برادر ارجمندم آقایان عبدالصمد جاوید و عبدالواحد جاوید که منت نهادند و ویرایش این اثر را پذیرفتند ابراز بدارم. همچنین از برادر عزیزم آقای عادل دشتی و همه‌ی کسانی که در تایپ، چاپ و نشر مرا یاری نمودند از خداوند رحمان برای آنان طلب توفیق دارم. امید که این تلاش ناچیز مقبول درگاه خدایی که با قرآن با ما انسانها سخن می‌گوید قرار گیرد.

عبدالجبار غواصی ۱۳۹۳/۳/۱

Email: ghawasi53@.com

مقدمه

این واژه‌نامه بیانگر تفاوت معنایی میان کلمات قرآنی است که از نظر معنا به هم نزدیک و از نظر شیوه و روش ... شبیه به هم است و موضوع آن مستند به قرآن کریم است. اهتمام به بررسی تفاوت معانی کلمات در زبان عربی گرچه ریشه در گذشته دارد اما این در مبحث عصر جدید دارای سهم بسزای در مو شکافی میان کلماتی است که از نظر معنا به هم نزدیک است.

امانت علمی اقتضاء می‌کند که اعتراف کنم به این که استنباط تفاوت معانی کلماتی که از نظر معنا به هم نزدیک است نوعی اجتهاد است که ممکن است به خطا برود یا به صواب و اگر این برداشت درست باشد از توفیق خداوندی است اما در صورتی که به خطا برود قطعاً از جانب من می‌باشد که از این بابت از خداوند طلب آمرزش می‌کنم و از خوانندگان محترم پوزش می‌طلبم. و امیدوارم که پروردگارم مرا از ثواب اجتهاد محروم نسازد و این تلاش ناچیز را مفید گرداند و این تلاش را آغاز فصلی قرار دهد که منجر به تألیف دائرة المعارف تفاوت میان کلماتی که در زبان عربی از نظر معنا به هم نزدیک است شود. و این که این واژه‌نامه سرآغاز خوبی برای مطالعه و پژوهش در این موضوع باشد. قطعاً دوست دارم این واژه‌نامه مورد اهتمام زبان شناسان قرار گیرد و آن را از نقد و نقطه نظرهای خود محروم نکنند تا من یا دیگری در قدم بعدی پخته‌تر عمل نمایم.

و لازم به ذکر است در مدتی که مشغول به تألیف این واژه‌نامه بودم بسیار لذت بردم زیرا کشف

ویژگی معنایی میان دو کلمه یا بیشتر به یافتن گنجی می‌ماند که باعث خرسندی و خوشحالی و آفری می‌شود.

همین طور در چاپ بعدی کتب قراء محترم که در تألیف این واژه‌نامه مورد استفاده قرار گرفته جهت تکمیل کار نیز از آن بهره خواهیم برد.

ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم و آخر

دعوانا آن الحمد لله رب العالمين

دکتر محمد محمد داوود

www.ketab.ir